

NAŠA EMIGRACIJA

Što nas veže?

Veliki talijanski učenjak Galileo Galilei rekao je dokazujući istinu svoje poznate izjave: »Nikad se krčevu ne krije«: »onda kada mu je prijatelj najčešće opasnost. I mi danas nismo ni u najmanjoj opasnosti. Ima nešto, što nas stih veže. Mislom sve istarske emigracije. To nešto je naš dragi zavičaj. On ima lošicu moć da i onu malu djecu stari nekoliko godina, a po sebi sramežljivu i nepouzdanu prema svakom stranom stvara povjerljivost, pouzdanost i iskrenost. Nije to samo lijepe riječi upućene djeci, već za malim neka vrsta sila, koja tu čini svoju ulogu. Kad sam pitao jednu malu djevojčicu, koja sigurno nema ni 10 godina šta je ona, odgovorila je:

»Ja sam Istranka«.

— A zašto voliš Istru?

»Hme« (pogleda u mene i pomisli u sebi: čudna pitanja), »pa zato što se i tamo rodili moji otac i mama, što je Istru naša«.

Kad čovjek ovako odgovara na pitanje rođena u Jugoslaviji daleko od Istre u nekom gradu, za čega su njihovi roditelji možda jedva zadržali na geografskoj karti, čovjek osjeti i nehotice nešto naročito zadovoljstvo. Na samo zato, što se time jasno očituje svjest roditelja emigranata, već i zato što će i oni mladi raditi za Istru, za staru Istru. U tome je eto naše zadovoljstvo. Naši svijesti emigranti nikada ne napuštaju prilikom, da našu djecu puste i u svakoj im prilici goru o Istri, što će i poslije naša omladina poći stopama predaka. Tajna naša, koja nas emigrante veže (možda je to i dinamita u ljubavnom radniku) jeste ljubav do Istre, do zavičaja. Bio nam u društvu sa našim ljudima, koji nikad u životu nismo vidjeli. Kao smo svi već godinama i godinama u drugoj sredini daleko od Istre i nećemo im ni misliti, ni reći, jer mi smo znatno postali tako bliski jedni drugima, iskreni, rekao bi čovjek familijarni potpunog scoli. Stvar pravičnice etlike začne je neznala, i nismo se ni stidjeli »zakanjati« po našu u potpuno tuđoj sredini našeg pjevanja.

Kod Barba Mate Brčića Zlatara izrekli smo nešto i tako nekako nam bilo na njima sjediti kao u najljepšim stolcima. — Barba Matin pogled je uvijek u stari »pogled na škaricu« iz kojega izbija neka nezadovoljstvo ili koji je toliko jak, jači nego ostala linija na licu našeg njegovog sina.

I zato kad čovjek čita »Krivce« stari u Istri »Istra« se mijenja eita sa pravi i punim uživanjem, ne sumnjajući ni začas u istinitost naroda, već osjeti zašto se s Krivcem zajedno zabrinjavamo zbog tih promjena, one su ipak koju li rećmo pucer i pomada na licu stare ljepote djevojke. I taj pucer i pomada daje se otkloniti i on će se dati otkloniti i bez Biljanog savjeta. I dok mi u emigraciji živimo sa sličkom našeg zavičaja bez pudera (a to je i Krivac dozvoliti, jer sigurno i on voli misliti nego srbi koju šuti i volio bi pitati vito iz diže rećmo u Drugučet na Barbanitini nego čijim iz opletene doce), dok mi dakle nosimo na kraj slapi i stari kolos je bio doli je lako za našu star i ako nas ne osjećaju indiferentnima izlagujući Milu Krivcu. Mi živimo u osjećanju naš stari zavičaj (a s nam i Milo), nosimo »one brkale, one kurele, kosire, rancure i trisle li naših žulji i naše smrdjive i bradje i naše jakete od sukna i lijepe klobučke i moćne borbanstih diviojki i verske labijunskih koci, koji su u lazi u lazi po rosi kosi. Možda će netko kazati da je realnost malo drukčija po izlagujući Krivcu, koja su ipak stvarnost, jer one hiljade ljudi koje zaraduju i prideruju i vode crno zlatu iz u trobe crna istarske zemlje, dno nove palate, late koje raširaju krunom plone to dobozimu. Srećni se s tom rodnosti slaže, ali je realnost na koncu i naše skrivanje, stvaranje i osjećaji svih emigranata. Nije to ljubav nekog stfifitima i malda djevojke, i možda nije preterano reći da čemo mi sačuvati više izraz stare Istre ovdje u emigraciji, ne samo zato što u momentima nostalgije osjećamo žudnju za našim brežuljcima (kao je rekao Giovanni Maracci ili ti Mark po našu, čiji je dird po Timofeji krpe berera) ne samo zato što zato što u namu postaje vedro istinski osjećaji da mi se zavičaja, koji se ući putina da stiknu pucer s licu naše Istre!

PHILODRAZAN.

MUSSOLINIJEV BRZOJAV GENERALU FRANCU

I ZAHLJALA GENERALA FRANCA

Rim, 5. oktobra (Stefani). Porudom godišnje proklamiranja generala Franca državnim poglavarom megalopolitike Španijske predsjednik talijanske vlade Mussolini uputio mu je brzopuz, kojim mu izražava najljepše želje da se ova godina završi pobjedom nacionalističke Španijske nad destruktivnim snagama. General Franco zvao se na svojim španjolskim upućenim mu u tne fašističke Italije, pa je zatim izrazio zadovoljstvo što pravedna stvar Španijske nailazi na duboko razumijevanje Italije.

Bruno Mussolini u vojsci generala Francoa

Rim, 6. oktobra. Održani nerodovani krugovi potvrdili su da je n. Bruno Mussolini, dječunak talijanskog šefa ministarstva predsjednika otišao da sa bori kao dobrovoljac na strani nacionalističkog generala Francisa Francoa.

NARODNE MANJINE U MADŽARSKOJ I U RUMUNJI

Kako je poznato postavljala je Mađarska kod svakih pregovora s Malom Antantom u pitanju mađarskog naroda, uvela, da Mala Antanta primi na se obvezu u pogledu zaštite mađarskih manjina. Samo pod tim uvjetom pristajala je Mađarska na deklaraciju o nenapadanju, što je opet Mala Antanta postavila kao uvjet za sporazum u pitanju naroda.

Mađarska je još prije rata bila poznata kao država, koja ide za mađariziranjem stranih naroda. Najviše su u ono vrijeme bili izvrnuti opasnosti mađarizacije Slovaci. Dovoljno je spomenuti, da slovačka manjina, koja je brojila tri milijuna duša, nije prije rata imala ni jedne srednje škole. Bolje nisu prolazili ni karpatiski Rusi, koji danas čine većinu stanovništva. Podkarpatske Rusije, Čehoslovačka vlada mora još i danas trošiti stotine milijuna kruna za pobijanje analfabetizma u naistočnijem kraju republike.

Poslije rata oslobodile su se ponajvećim dijelom manjine, a i više Ugarske, ali je u Mađarskoj i danas još ostalo dosta znatnih nacionalnih manjina. Najjača je Njemačka, koja broji pola milijuna duša, zatim dolazi Slovačka s kojih 180.000 duša, pa jugoslavenska, rumunjska i židovska.

Osobito je karakteristično držanje njemačke manjine, koja ima u Mađarskoj poseban povlašteni položaj, ali ne zbog ljubavi Mađara prema Njemcima, već zbog toga što iza te manjine stoje velika država, a s kojom mađarska politika mora računati. Treba primjetiti, da list te manjine »Deutscher Volksbote« smije ipak izići samo deset puta na godinu, jer bi inače znao čiju opasnost za Mađarske interese...

Taj list zauzima stanovite prema izjavljivačima ministru unutarnjih poslova Szella poslije berlinskih pregovora u pitanju položaja njemačke manjine u Mađarskoj. Šel je govorio o političkim slobodama manjina, a list je konstatirao da Njemci u Mađarskoj ni izdaleka ne uživaju političku slobodu. Oni ne smiju osvajati političke stranke, ne smiju živjeti kao manjina vlastitim političkim životom, ne smiju osnivati vlastitu štampu, ni organizirati omladinu, ne smiju osnivati svoja sportska ni ženska društva, a obrnuto se ne smiju okupljati u vlastitim združenjima i organizacijama. Njemačka manjina nema čak ni pravi manjinske škole s njemačkim materinjskim jezikom. Dopusne su samo njemačke škole, pa je jasno, da je pod takvim okolnostima nacionalna budućnost te manjine u najvećoj opasnosti.

Slovaci, Rumunji i Jugoslaveni u Mađarskoj imaju još gori položaj, pa je zanimljivo usporediti njihov položaj s položajem mađarskih manjina u državama Male Antante, gdje Mađari raspolaze s preko 100 dnevnik, velikim brojem medijelnih i mjesečnih časopisa, koji obuhvaćaju cijeli kulturni i znanstveni život; oni imaju ovdje svoje školstvo, koje je na pr. u Čehoslovačkoj gušće nego u samoj Mađarskoj, a imaju i velik broj zastupnika, senatora itd.

Kada se uzme sve to u obzir, valja se pitati zašto Mađarska traži još i poseban obvezu za zaštitu manjina u susjednim državama. Nema sumnje, da Njemci, Slovaci, Rumunji i Jugoslaveni u današnjoj Mađarskoj trebaju tu zaštitu u daleko većoj mjeri. U svakom slučaju mora i tu vrijediti princip jednakih dužnosti i jednakih prava. Mađarskim manjinama, pripadaju razumije se sva prava, što ih uživaju manjine u modernoj državi, ali Mađarska ne može običi primjenu toga načela i kod svoje kuće, kad ga tako javno pred licem Evrope traži za svoje manjine u drugim državama.

NARODNE MANJINE U RUMUNJSKOJ

Rumunjski nacionalisti raznih nijansa, već odavno nastoje pridrijeti sa raznim zakonskim predlozima, uperenim protiv narodnih manjina, u prvom redu protiv Židova, kojih u Rumunjskoj prema posljednjoj statistici imade od prilike 1.000.000. Narodne manjine u Rumunjskoj čine 30 posto cjelokupnog pučanstva, po službenoj statistici. To iznosi od prilike 5 milijuna ljudi. Od tih ima Mađarska 1.570.000, Nijemaca preko 720.000 i Ukrajinaca od prilike 800.000. Rumunjski nacionalisti htjeli bi osobito suzbiti utjecaj narodnih manjina, posebno Židova, u trgovačkom životu, te sigurnati Rumunjinu povlašteni položaj. U tom je pravcu bio svojedobno predložen jedan zakonski predlog rumunjskom parlamentu, ali je kasnije povučen. Taj je predlog pače predviđao, da se rumunjski građani nerumunjske narodnosti mogu u stanovima slučajevima lišiti njihovog državljanstva. Sada ženevski dopisnik »Manchester Guardian« javlja, da rumunjska vlada, u smislu ovlasti, koju joj je dao parlament, sprema novi zakonski predlog o narodnim manjinama, koji predviđa, da će rumunjski građani rumunjske krvi uživati povlašteni položaj na ekonomskom polju. Uz to zakonski predlog određuje, da rumunjski državljani nerumunjske narodnosti mogu biti u slobodnim zvanjima zaposleni samo u vama malom postotku, koji će biti točno određen.

Engleski list citira odredbe ugovora o zaštiti manjina, iz kojih se vidi, da se Rumunjska obvezala dati narodnim manjinama ista politička i građanska prava, koja imaju Rumunji, te da ne će donijeti nikakova ograničenja u pogledu njihovog primanja bilo u državi, bilo u privatnu službu. Rumunjski ustav garantira pak svim građanima Rumunjske bez obzira na narodnost, vjeru i jezik ista prava.

Novi se predlog zakona — nastavlja »Manchester Guardian« — ne može braniti ekonomskom situaciji ni stanjem radne snage u Rumunjskoj, jer je Rumunjska unatoč ekonomskoj krizi jedna od rijetkih zemalja, gdje gotovo nema nezaposlenosti. Saznaje se, da su uloženi li da će biti uloženi protesti u ime rumunjskih narodnih manjina protiv spomenutog zakonskog predloga većavlasti, koje su potpisale spomenute manjinske ugovore. No rumunjske narodne manjine ne mogu se žaliti Ligi Naroda, dok taj zakonski predlog ne bi postao zakonom, pa se treba nadati, da ne će biti usvojen.

Ako su ove informacije točne, čini se, da rumunjska vlada pod pritiskom nacionalističkih krajnjih krugova namjerava ograničiti i ekonomsku i građansku prava narodnih manjina. Oktavijan Goga, vođa narodno-kršćanske stranke, tražio je upravo u svom nedjeljnom govoru u Bukureštu, da se donesu ovakve mjere protiv narodnih manjina. No ovakove mjere izazvale bi reakciju među samim narodnim manjinama u Rumunjskoj, a i u inozemstvu. Premda rumunjski državni simpatiziraju sa Njemačkom ni ona ne bi mogla odobriti ovakove mjere protiv svojih sudorodnjaka.

Nadškof Margotti je prinellj u Ljubljani dvakrat po 800 Italijanov

Gorica, oktobra 1937 (Agis). Po mestu so se že pred časom razširile vesti, da se je gorški nadškof Margotti, ki je, kot znano, organiziral dve romanijski k Marli Pomagaj, po prvem romanijski pritoži na merodajnih mestih pri italijanskih fašističnih oblasteh, ker ga niso pri prvem prihodu v Ljubljano pozdravili zastopniki Italije v Ljubljani. Svojo pritožbo je utemeljeval zlasti s tem, da je pripeljal v Ljubljano 800 Italijanov. Pri tem je mislil na svoje romarije seveda, ki so bili vsi iz gorške pokrajine, med njimi je nekaj Furlanov. Druga verzija pa pravi, da se je pritožil pri cerkvenih oblasteh, ker ga ni ob prihodu pozdravili na ljubljanski postaji ljubljanski škof. Morda je to svojo pritožbo utemeljeval s tem, da je pripeljal v Ljubljano 800 romarijev. Konstatirali smo namreč pri drugem romanju, da je gorškega nadškofa pozdravili na ljubljanskemu kolodvoru kot zastopnik ljubljanskega škofa kanonik Klmar, med tem ko je zastopal italijansko oblast sam generalni konzul v Ljubljani. Kljub temu pa nadškof Margotti ni mogel biti zadovoljen, kajti odpeljal se je s prvimi dopoldanskim vlakom iz Ljubljane nazaj proti Jesencem in čez mejo, med tem ko so se romariji odpeljali šele popoldne okrog pete ure.

SPREMENBE V GORIŠKI NADSKOFIJI

Upravljanje solkanske župnije je prevzel dekan Rejcek Jakob, župnije Zg. Tribušca Fran Bizjak novomašnik iz Idrije; v Idriji je nastavljen za kaplana Mirko Felj; E. Ferjančič župnik v Slovencu v Brdih oskrbuje tudi sosedno Solano; v Lokah pri Breginju je nastavljen za žup. Idrije; v Brezovici na Krasi je bil imenovan za žup. upravnik B. Spacapan doma iz Mirna, župnijo Soča in Trento, ki sta gotovo najtežavnejši v Juljski Krajini, pa upravila H. Srebrnič, novomašnik iz Medane v Brdih, za župnika na Co lu nad Aljovščem je bil imenovan Anton Zagar in Stanislav Vitovec v Podbrdu, za ekonomskega vikarja solkanske župnije Anton Rutar za koralnega vikarja v gorški stolnici na dr. Franjo Močnik. Za duhovnike so bili posvećeni Kazimir Humar in Alfonz Čuk iz senešnice v Rimu ter Rudolf Klinec iz senešnice v Bolonji. — Agis.

ZAPLENJENA ŠPANSKA LADJA V ITALIJSKIH VODAH

Trst, oktobra 1937 (Agis) Italijanske oblasti so zajele španski tovorni parnik, ki je, po njihovi tvrdnji, bil namijenjen za žitom iz Rusije, namenjenem za vladu u Valenciji. Zaplenjen parnik so zapeljali u Napulj, kjer so žito iztovorili. Kaj se je zgodilo z zaplenjenim parnikom pa ne poročajo.

DVADESETGODIŠNJICA SMRTI FRANA SUPILA

FRANO SUPILO

27. septembra je prošlo 20 godina od smrti Frana Supila. Umro je bio u Londonu, a pred 10 godina je njegov pepeo prenet u Cavtat, gdje se rodio 30. novembra 1870.

Za nas posebno je važan njegov rad na Rijeci gdje je pokrenuo 1900 »Novi List« i uređivao ga, a naša starija generacija se sjeća uvijek pisanja Supilovog lista o Istri.

Bio je među onima koji je, sa ostalim članovima Jugoslavenskog odbora, pomagao stvarati Jugoslaviju, a bio je prije rata, glavni tvorac Riječke rezolucije, koja je imala velika odjeka i u Istri.

Bio je najjači i najnekompromisniji predratni hrvatski političar i najnekompromisniji član Jug. odbora, naročito u pitanju Londonskog pakta i u pitanju uređenja Jugoslavije.

VAŽNA ODLUKA DRŽAVNOG SAVJETA

ZA BIVŠE UČITELJE DRUŽBE SV. CIRILA I METODA

Beograd, 5. oktobra. Državni savjet donio je načelnu odluku o naknadnom obračunavanju beneficija iz točke 8 35 finansijskog zakona za proračunsku godinu 1937—38. Priznavaju se godine provedene u službi onim osobama, koje su podučavale ili upravljavale školskom administrativnom službom u raznim vjerskim školama odnosno školama sv. Cirila i Metoda kao efektivna državna služba. Ta se služba priznaje i onim umirovljenicima, koji su bili prije umirovljeni.

I na Bužestini se javlja tajanstvena bolest

U Vrhu je umro već nekoliko ljudi od te bolesti.

Pula, oktobra 1937. — U Vrhu kod Bužestine pojavila se neka nova, čudna bolest, od koje leže u krevetu po cijele obitelji, a nekoliko osoba je u tom selu već umrlo od te bolesti. Ljudi nisu imali novaca za liječnika, a općinski liječnik u Bužetu nije bio do dodje na Vrhu, ako mu se unapred ne plati 100 lira. Seljaci su poslali radi toga deputaciju u Pulu prefektu da tuže tog doktora i da traže pomoć. Prefektura je poslala komisiju, koja je temeljito pregledala bolesnike, pa su četvero djece odveli u puljsku bolnicu. Sada dolazi komisija iz Pule dva puta tjedno, a iz Bužestine svaki dan mora da dolazi općinski liječnik. On se buni i prijeti ljudima koji da su sa tužili prefektu.

EPIDEMIJA NEKE NOVE BOLESTI SIRA SE PO ISTRI

Javorje, septembra 1937. Prije kratkog vremena javili smo o bolesti koja se je pojavila u našem selu i od koje je do sada umrlo deset osoba. Kad čovjek oboli od te bolesti, najprije osjeća glavobolju, a nakon kratkog vremena oteče mu glava i oči i dobije visoku temperaturu i nakon malo dana podleže. Ova bolest se nije pojavila samo u našem selu, nego se pojavila također u susjednim selima Obrovu, i Ločama u nekoliko slučajeva, u selu Obrovu teško je oboljela Firm Viktorija, a ima više slučajeva oboljenja, ali kako za sada izgleda nisu još opasni po život.

ZNAK ZA ZAŠTITU OD NEPOZNATIH PODMORNICA

Kotor, 3. oktobra. Iz ribarskog pristanika kreću se jutre četiri talijanska parobroja »Berluno« sa tovarom od 7.500 željeznih pragova za Enaleku. Oni parobroji, koji putuju Sredozemnim morem, ima na sebi jednu neobičnu stvar, koja se na brodovima vidila samo za vrijeme rata: s obje strane broda nastikane su četije talijanske zastave od nekoliko metara dužine, a na palubi razapeta velika zastava kao znak kojim neću brod pripadati. Parobrodarska kompanija čije je vlasništvo parobroj »Berluno« predložila je ovu mjeru predostrožnost da se zaštiti od napada nepoznatih podmornica.

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Čepovan. Trgovca Salvatore Sanfilippo je bil kaznovan, ker je prodajal živila dražje, kot je bilo oblastveno dovoljeno. Oblast je odredila zaporo njegove prodajalne za par dni.

— Čepno pri Košanju. — V viharju ki je divjal pretekli teden je strela ubila posestnika Antona Premrova. Vihar je napravil poleg tega kmetom precejšno škodo.

— Lutovlje. — Strela je udarila v hišo Barčevih. Udarila je v spalnico, v kateri sta spala posestnik in njegova žena. Njima se na srečo ni zgodilo nič, a strela je povzročila požar, vsled katerega je pogorela stanovaška hiša in hlev.

— Gorica. — Nedavno je bila zaprta zaradi mazaštva Urša Vondriča. Ta je iskala žrtve za svoj poklic preko raznih sodelavcev v daljni okolici. Preiskavo oblasti z veliko natančnostjo nadaljujejo, ker je bilo prizadetih mnogo neznanih oseb.

— Gorica. — V Gorici so imeli te dni poseben tečaj za voditelje ljudskih knjižnic. Tečaj je obsegal okoli 20 predavanj in praktičnih vaj. Ta tečaj je odredilo prosvetno ministrstvo.

— Labin. V Labinu so pričeli graditi celotno vrsto javnih poslopij. Občina se je morala radi tega zadolžiti za več sto tisoč lir. Zgraditi nameravajo novo šolsko poslopje, nekaj novih cest in kanalov, vodovod, električno omrežje in drugo.

— Opatjeselo. — Marija Pahor stara 26 let je dobila 45 dni zapora naznanjena od oblasti vsled kršitve javne varnosti.

— Osek pri Sempasju. — Zagovarjali se je morala pred sodiščem Marija Černetič stara 67 let. V dobri veri, da je prešla pravi 20 lirski bankovec, ga je oddala v trgovini, kjer so ugotovili, da je bankovec ponarejen. Ker ni bila kriva je s sodišče oprostil.

— Ponteba. — Aretirali so 20 letno Josipino Varen s Studenega radi delika proti materinstvu. Obdolžena je, da je zadušila svoje dete.

— Postojna. — Ceremonijah ustanovitve sekcije vojnih dobrovoljcev v Postojni je prisostvovala večja skupina četrčanov. Za predsednika je bil izvoljen četrčan Peter Zanon. Razvili so zastavo, pred katero je govorila tudi mati padlega v Afriki Marija Batich (Batich).

— Postojna. — Tri do štiri kilometre od meje so našli mrtvi dve potujoči trgovci. Ugotovili so, da ne gre za roparski umor, ker so našli okoli njih blago in denar.

— Solkan. — Blitžnik Anton, star 70 let je tako nesrečno padel z voza, ko je hotel skočiti z njega, da je dobil težke poškodbe po glavi in pretrpel možganov. Ko je skočil, se mu je namreč zataknila ena noga.

— Sv. Ivan pri Trstu. Za novega župnika v Sv. Ivanu pri Trstu je bil imenovan duhovnik Giordano Minatori. Novi župnik je po rodu Tržičan in je star 35 let. Imenovan je izvršil prejšnjemu strokovno šole za kemijo in radiotehniko. Šele v 26 letu se je odločil za duhovniški poklic in vstopil v gorški semeniščnik, kjer je tudi pel novo mašo. Do sedaj je služboval v dveh hrvaških župnijah v Istri. Tako so dobili tržaški okraj Sv. Jakoba, Barkovlje, Rožan in Sv. Ivan nove župnike in sicer dona Malabottia, dona Galvanija, dona Drusja in dona Minatori. Fašistična krajevna skupina, znana pod imenom »sveča contra nose« je priredila novemu župniku Giordano Minatorju sprejem in mu izrekla dobrodošlico. Novega župnika je vzel za duhovniški poklic znani škofijski upravnik Siroti. — Agis.

— Tribuša. — V bližini Lapajrove žagne so našli orožniki podrtih in odžganih več brozovanih drogov. Po preiskavi so ugotovili, da je drogovce podrl z avtomobilom Miroslav Poženel, katerega so tudi prišli. Izpovedal je, da je bil zelo utrujen in se ga je loteval spazem. Nenadoma je treščil v drog z avtomobilom in je komaj uspel vozilo ustaviti, da ne bi zdrknil v prepad. Drog so kmetje odžgali in ga porabili za kurilo. Poženel je bil naznanjen oblastem radi povračila škod in kršenja cestno policijskih predpisov.

— Trst. — Oblasti so izdale nov seznam maksimalnih cen za živila. Cene kruha znašajo za moko št. 0.220 do 2.50 lir za kg, št. 1.475, št. 2.160 lire. Pšenica moka od 1.80 do 2.160, fižol 1.70 do 2.35, oljivo olje od 8.70 do 9.50, najboljša oljivo olje 11.75, semensko olje pa 6.60 do 7.20, surovo maslo 15.10 do 16.20, slanina 10.60 do 11.10, mleko 1.30, kava po 33.50 do 39.50, sladkor 6.25, meso: goveje in volovsko 5.70 do 6.90, telečje 7.70 do 17.10, svinjsko 10.80 do 11.60.

Tržaški promet v luči statistike

Ogromen padec prometa s kavo v primeru z leti pred vojno

Trst, oktobra 1937. — (Agis) — Noveše statistike prometa v tržaški luci kažejo na nekakšen porast prometa, katerega si pa ne moremo razložiti, ker je sicer gospodarski položaj Trsta popolnoma nespremenjen. Po statistikah za mesec junij letošnjega leta vidimo, da je prišlo po morju in po železnici skupno 2.459.610 ton blaga (po morju 1.536.936), odšlo pa skupno 1.927.464 ton blaga (po morju 1.076.808); skupno torej 4.387.074 ton (2.613.744 po morju). V istem času je znašal promet

1932 leta 2.524.815 ton
1933 leta 2.165.700 ton
1934 leta 3.568.448 ton

V letošnji polovici leta pa je bilo skupno 30.470.619 ton prometa. Od tega je prišlo po morju 11.401.220, odšlo pa 6.716.306. Lani je bilo v prvih 6 mesecih le 19.965.235, kar pomeni da je poskočil letošnji promet samo v 6 mesecih za več kot 50 posto. V letu 1932 je znašal celokupni promet 20.828.995 ton. V letu 1933 17.115.044, v letu 1934 pa 22.251.268. Statistika iz leta 1935 ni mogoče dobiti. Bilo je to v času sankej in je mogoče razumljivo, da teh števil ne obhajajo. Če primerjamo te številke z leti, ko je bil Trst trgovsko središče in pomorska vrata za ogromen del evropskega teritorija, nam je nemogoče, kakor smo že zgoraj omenili, razložiti si tako velikanski porast prometa, posebno še ker ne vemo na čem temelji tako ogromen skok v številkah. V letu 1913, ko je bil promet največji je znašal prihod po morju 23.110.178 ton, proti 11.401.220 v prvih 6 mesecih letošnjega leta. Odšlo pa je tega leta po morju 11.357.116 ton, a letos v prvih 6 mesecih je 6.716.306 ton. Tako izgleda, da bodo Italijani v letošnjem letu prekosili promet iz leta 1913, kar more pomeniti za Trst in okolico samo veličansko zboljšanje razmer in ogromno potrebovanje celovnih rok. Toda tega ne moremo zaslediti in lahko gledamo le s skepsis in pa predvsem z veliko previdnostjo na te številke, ker se nam zde nekoliko pretirane. Res je, da se je letošnji promet iz večjih ozir, predvsem radi pospešenega oboro-

ževanja, povsod povečal, da je Italija navezala stike, zlasti trgovske, z mnogimi srednjeevropskimi državami, a vendar je skok, ki ga kaže letošnji promet Trsta nekoliko nenavaden.

Našo domnevo o tem nam zlasti lahko potrdi druga statistika, ki jo imamo pri roki in ki prikazuje promet ene izmed blagov, ki je bil svoje dni v Trstu med glavnimi, uvoznimi artikli, tako po vrednosti, kakor tudi po količini prometa. Mislimo na kavo. Trst je bil pred vojno četrti med največjimi pristanišči za promet kave in sicer takoj za Hamburgom, Rotterdamom in Havre-om. Danes se njegov promet kave ne da primerjati niti z večjimi italijanskimi pristanišči. V letu 1913 se je pripeljalo v Trst 1.573.561 kvintalov kave

1. 1924 925.000 kvintalov kave
1. 1934 325.000 kvintalov kave
1. 1936 164.615 kvintalov kave

do junija 1937 159.730 kvintalov kave. Kakor ugotavljajo kritiki teh števil je za padec kriva »gospodarska kriza tržaškega zaledja, kjer da je postala kava luksuzni produkt za razne konzumente preko Alpe«. Pa tudi konkurenca Hamburga, ki sega do vrta Italije (Celovec, Ljubljana itd.) je neznatna. Dalje valute in mnoge druge nepravice. Zanimivo je pri tem ugotoviti, da se prikrito izraža potreba Trsta po zaledju preko Alp, ki da je bil glavni konzument tega sedaj luksuznega predmeta.

Mogoče bi podrobne številke prometa in raznih drugih predmetih in blagovih, ki se voziijo preko tržaške luke pokazale iste porazne rezultate, kot smo jih ugotovili pri prometu s kavo. Letošnji skok pa ne moremo jemati kot znak k stalnemu zboljšanju. Utemeljitve tega stola na poslovnih razmerah, ki vladajo danes v svetu, ko si vse države hite polniti zaloge za vsak slučaj v bodočnosti. Upanje na boljše, ki ga italijanski kritiki v zvezi s porastom prometa izražajo, je vsekakor preuranjeno, če mislijo da bo to stalno trajalo in mislijo tudi da bodo s tem, to je samo z naštevanjem števil, ne da bi se položaj prebivalstva kaj zboljšal, tudi zadovoljili ljudi.

PRAZNIK GROZDJA SE JE PRAZNOVAL TUDI PRI NAS

POVORKE Z ALEGORIČNIMI VOZMI JE ORGANIZIRAL DOPOLAVORO

Trst, oktobra 1937. — (Agis). — V dneš 26 septembra in 3. oktobra so praznovali v naših krajih osmi praznik grozdič. Ta praznik je v zvezi z enakimi proslavami, ki jih je organiziral fašizem po vsej državi. Pri nas so se vršile v ta namen posebne povorke z alegoričnimi vozi, ki so predstavljali razne dogodke iz fašistične zgodovine in pa tudi iz kmetijskega življenja. Posebno pozornost so fašisti polagali na proslave na deželi. Polje Trsta so morali organizirati kmetje povorke v Miljah, v Sežani. Postojni. Nabrežini, Trzinu itd. Kako je izgledala taka proslava, naj nam predloži spored proslave v Sežani. Tu je šel najprej en voz z dopolavoristi železničarji, dalje z ženskami in posebnimi voz balije. Udeležene pa so morale biti okoliške vasi, kjer obstoje odseki dopolavora. Tako je bil po en voz dopolavoristov iz Orehka, Smarji, Stori, Kozeli, Povirja, Gorenj, Merč, Ziri, Lokve, Divače (železničarji in kmetje zase). Tonnaja, Trebič, Barzovce, Grupač, Opčin, Dutoveli, Auberja, Sponož, vprašamo kdo so bili dopolavoristi, ki so se morali udeležiti kot člani odsekov dopolavora te povorke, morajo ugotoviti, da so bili to domači slovenski kmetje.

VELIKA KRAĐA V ŠULCIMA KOD BUZETA

Buzet, septembra 1937. — Pred par dnevi so poznati lopovi odveli par volov in prijetih do 5.000 lir. Mali Šulc (Pirovki). Do sada se nikada ni v tom selu čule za takovno krađo, ali se bojimo da če ove godine biti doista toga, jer je luča vse uništita i bije da je velika. Ova će zima biti još gora nego 1917, jer onda su ljudi imali batem novaca, a sada nemaју ni novaca, a ni neke namirnice se ne mogu dobiti, kao na pr. mast i ulje.

Iz Jugoslavije se je vrnil

Postojna oktobra 1937. — Iz Jugoslavije se je vrnil Lovrenčič Anton, star 24 let, doma iz Battnov, občina Nova Kapela (Jugoslavija). Italijanski državljani, pristojni v li. Bistrico. Dne 27. avgusta t. l. je bil aretiran od italijanskih obmejnih oblasti v Postojni, ker je odšel v Jugoslavijo brez potnega lista. Zapr je bil 20 dni v okrajnem sodišču v Postojni, kjer je bil zaslišan. Dne 16. septembra t. l. je bil izpuščen in oproščen kazni, ker je bila zaradi prekoračenja meje izrečena amnestija.

IZ KONFINACIJE SE JE VRNIL

Trst sept. 1937. — Začetkom septembra se je vrnil iz konfinacije Srečko Bajt iz Idrije. Bil je aretiran leta 1934 pod sumnjivo volunštva. Ker mu niso mogli ničesar dokazati, so ga poslali v prognanstvo. Bajt se je nahajal nekaj časa na Ponzi, pozneje so ga poslali v neko zakotno vas južne Italije.

MALE VESTI

— Tolmin. — Pri padcu z motorjem na cesti blizu Sv. Lucije si je zlomil nog Herman Leban.

— Trst. — Dne 26 in 27 septembra se je rodilo 14 oseb, umrlo pa jih je 16. Poročil se ni nihče. Le redko je v dnevnih poročilih o rojstvih in smrtih mogoče zaslediti preseček rojstev nad jmrilmi.

— Trst. — »Lloyd Triestino« je pričel s temeljito popravilo svojih ladij in z urejanjem raznih drugih del, ki so v zvezi z novimi zvezami, ki jih je dobil po ureditvi trgovskega prometa v Italiji in sicer z Afriko.

— Vrtojba. — 48 letna Argentina Kozman je tako nesrečno padla po stopnicah, da so jo morali prepeljati v bolnico. Njene poškodbe so zelo resne in so celo v bojazni za njeno življenje. Poškodovanka je mati petih otrok.

— Vrtojba. — Radi tatvine vojnih ostankov je bil naznanjen Kras Hermenegild, star 29 let. On je mino kopal v vinogradu, ki je last Aloja Lebana iz Vrtojbe in je za njegov poziv, da naj nehaj, nadaljeval delo, češ da je to delal že prej in da ga pri tem ni nihče nadgledoval.

— Zagrad. — Delavec Ivan Kristijan je zadel dobiček 1 milijon lir na loteriji. Drugi srečni dobitnik ravno tako visokega zneska je bil 28 letni mehanik Podbršič Peter iz Trsta.

— Maršala De Bona odlikoval je jučer talijanski kralj največim svaoskim ordenom Sv. Anuncijate povodom druge godišnjice ulaska Italije u rat protiv Abesinije.

— Španjolski nacionalistički listovi saopćavaju da je profesor Luigi Castri stigao u Španiju kao specijalni izvištelac Mussolinija pri talijanskim ekspedicijonima kora u Španiju. On ima funkciju tehničkog savjetodavca sa sjedištem u Salamanci.

— Jugoslavenska zrakoplovna mislija pod vođstvom pukovnika Spuzića stigla je u Milano. Jugoslavenska mislija posjetit će u ponedjeljak službeno međunarodnu zrakoplovnu izložbu.

— Sjeverno od Šanghaja kod Lotiena Japanci su povelj silnu ofenzivu pomoću teškog topništva i aviona, a onda tankovima. Cilj ofenzive bilo je opkoljenje Luhihanga. Kinezi su do sad, unatoč ofenzivi, zadržali sve svoje glavne obrambene linije.

— Uvoz petroleja u Italiju. Prema službenim podacima Italija je za prvih 8 mjeseci ove godine uvezla ukupno 1 ml. 300 hiljada tona petrolejskih proizvoda. U toku 1935 (prije sankcija) Italija je bila uvezala ukupno 2.100.000 petrolejskih proizvoda. Unutrašnja proizvodnja petroleja u Italiji iznosi 4.000 tona benzina i 1.000 tona maziva mjesečno. Ova statistika ne obuhvaća uvoz petroleja iz Albanije. Kao što je poznato, eksploatacija petroleja u Albaniji nalazi se u rukama talijanskih poduzeća.

— Sajan stoke na Rijeci. Na Rijeci je 30 pr. ml. odrađav redoviti sedmični sajam stoke, na koji je bilo dovezeno 59 vagona sa ukupno 988 komada stoke. Cijene su se kretale od 3.50 do 5.20 lira po kg. žive vage.

— General Franco odlikovao je talijanskog kralja, Mussolinija i Hitlera, da dokaze svoju lojalnost i zahvalnost narodima koji su mu iskazali prijateljstvo prema nacionalnoj Španiji.

— Prefekt istočnih Pirineja počeo je izvajati naredbu francuskog ministarstva unutrašnjih poslova u pogledu izgonu stranaca iz Francuske. Tako će oko 50.000 ljudi, dovedenih iz raznih krajeva Francuske, biti vraćeno u Španiju.

— Potakli su se u Šanghaju francuski i talijanski mornari. Očekujući čamce koji su imali da ih vrate na njihove brodove, francuski i talijanski mornari kileali su na obali francuske konesleje u Šanghaju zbirala Francuske i »živio Duce«, počelo čega je došlo i do tučnjave između njih. Odmah su upućene anamitake trupe, koje su kadnije pojačane i ruskim dobrovoljcima iz francuske konesleje, da bi rastavile nezvadjene mornare. Poslane trupe uspjele su da umire mornare.

— Do 31 oktobra se obilati preprovala prodajo in potrošnjo novega vina.

— V Ameriki — V Toweru Min. — Je umrl Josip Ferjančič, župnik v pokopu, rojen na Gočari pri Vipavi 20. decembra 1864. Naj mu svetli večna luč!

Ne meče se ipak reči da je vrhna ubijati sugrađane, ubijati prijatelje, biti nepošten, bez milosrdja, bez vjere; ta sredstva mogu dovesti do vlasti, ali ne i do slave.

Miroslav

NIKOLA ŽIC, ZAGREB:

IZ GRADE ZA ZBORNİK O ISTRI

Pokojni profesor Vjekoslav Spinčić je u dva maha, najprije i prije i poslije svjetskoga rata, sa mnogo suradnika spremao za štampu kod Matice Hrvatske ili u drugoj nakladi: veliki zbornik o Istri, u kojemu bi bila prikazana prošlost i sadašnjost zemlje i naroda, političko i kulturno razvijanje i stanje napose Hrvata i Slovenaca u ovoj pokrajini, koja je u hrvatskome narodu bila najmanje poznata a s najveće simpatije spominjala. Taj je zbornik imao biti takodje približiti Istru u život riječi i u lijepej slici, in Wort und Bild, kako bi-je izrađeno opsežno djelo o Austro-ugarskoj monarhiji, u kojemu je Spinčić dao vrlo dobar prikaz o folkloru Istre.

Do ostvarenja ove zamisli nije žal- bože došlo. Prije rata su pojedini suradnici marljivo prikupljali gradju, a neki su je i obradili u zaokruženi članacima za tisk, ali sveukupni posao je bio ne- nadano prekinut i odgođen na nez- vjesno vrijeme s bijesnom provalom svjetskoga rata 1914. Kolika šteta! Da je zbornik bio doista izdan, bila bi borba za Istru na konferenciji mira u Parizu mnogo lakša, a sigurno i uspješnija...

Kad je Istra izgubljena, izradba je zbor- nika bila znatno otežana. Ipak je pro- fesor Spinčić opet skupio suradnike i mnogo gradje za tisk, tako da je izdanje zbornika o Istri bilo bar s tri strane već gotovo sigurno, ali je god. 1932 iznenada došla opća gospodarska kriza i malo za- tim Spinčićeva štara, pa je ova akcija ponovno zapela i obustavljena. Do kada ili za uvijek?

Prinosi suradnika za zbornik o Istri izgubili su Spinčićevu štara i svrhu, za koju su bili napisani. Neki su ih autori povukli i preradjene objavili pojedinačno u periodičnim časopisima ili pove- menim publikacijama, drugi ih još ču- vaju kod sebe, a jedna je skupina pri- nosa dospjela k meni. Među njima je takodje radnja nekadašnjega pazinskog a sada ljubljanskog profesora Saše San- tela, učitelja crtanja, akademskoga sil- skara i muzičara. Njemu, je bila namije- njena zadaća, da napiše studiju o po- vijesti naše likovne umjetnosti u Istri. Da to uzmogne savjesno izvršiti, potra- ži pomoć široj čitave Istre s pomoću »Pitanja«, kojima je bio siljeđeci sa- držaj:

PITANJA

ZA DJELO MATICE HRVATSKE

„Istra, njezina prošlost i sadašnjost“

A. GRADITELJSTVO (ARHITEKTURA) 1)

- Koliko je stara Vaša župna crkva (godina ili bar stoljeće)?
- Tko je crkvu sagradio, dočimao dao sagraditi?
- U kakovu je slogu (stilu) građena? (U bizantijskom, romanskom, gotičkom (mletačkom), renesansnom ili baroknom?)
- Koje su u Vašoj župi još druge arhitektonske zanimljive crkve ili kaple?
  - Kada su bile građene i tko ih je sagradio?
  - Koji im je gradjevni slog?
- Ima li možda kod Vas privatnih kuća (iz mletačkog doba i t. d.) zanimljivih obzirom na gradjevni slog? (Vlasnik kuće)
- Nalazi li se u Vašem kraju još drugih arhitektonskih zanimivosti n. pr. dijelova crkve: propovijednica, kapelica, bunara, mostova, ruševina i t. d.?
- Bi li se koja slika (fotografija) spomenutih gradjevina dobila na raspolaganje, dakako uz zagarantirani povratak (ev. uvjeti!), ili mi savjetujete, da ih dodjem narisati ili fotografirati?
- Ima li planova od tih gradjevina (loris) i bili se mogli dobiti na upotrebu?

B. SLIKARSTVO.

Kakve se starije ili novije slike umjetničke vrijednosti nalaze u Vašoj župnoj crkvi ili drugdje u Vašoj župi?

Naslov ili sadržaj slike	Ime umjetnika	Starost slike	Gdje se slika nalazi? (ev. vlasnik)	Je li slika već bila fotografirana? gdje pripočena?
1				
2				

Ev. opaska (gle upit A. 7.):

C. KIPARSTVO.

Kakva su kiparska djela umjetničke vrijednosti kod Vas u župnoj ili drugoj crkvi, na groblju, na kućama, bunarima i dr.?

Što predstav- lja? (kip ili relief?)	Materijal (ka- men, drvo, li- me, kovina)	Ime kipara	Starost kipa	Gdje se kip nalazi?	Je li bio već fotografiran ili gdje pripočeo?
1					
2					

D. NARODNA UMJETNOST I ORNAMENTIKA.

U novije se vrijeme pripisuje sve veća važnost narodnoj umjetnosti, koja je tako rekuti drugi jezik naroda i koja ima znanstvenu vrijednost u toliko, što se može uspoređivati doći do etnografskih sličnosti i razlika. Molim dakle, da biste blagoizvoljeli takodje i ova pitanja presuditi i po mogućnosti na njih odgovoriti.

Predmet *)	Jeste li vidjeli u Vaših župljana koji od imenovanih izradjen? (Odgov- or »da« ili »ne«.)	Je li predmet kod Vas izradjen? (Nije li, kojeg je izvora?)	Bi li bilo vrijedno dotični predmet ogledati ili foto- grafirati?
narodna odijela ženska			
narodna odijela muška			
ormari			
škrinje			
stolice			
okviri			
kućna vrata			
posude zemljano			
posude drveno			
čuture			
druge sprave, za kuhinju (tronozi, i t. d.)			
košare			
ručne torbice i dr.			
češiji			
krletke			
ključevi, brave			
svjećenici			
žljeznata rešetka (n. pr. kod prozora, kapelica i t. d.)			
piletlovi za crkvene torbice			
kola, jarni			
narodna glazbala (trule i dr.)			
slike na staklu (stare)			
slike za molitvenike			
slike na panjevlama			
štanovi			
prsteni			
naušnice i drugi nakit			
izračke			
lule			
pisalice (uskrasna jaja)			
Ev. opaska:			
Kada bi bilo najzgodnije, da dodjem eventualno gledati gore spomenute predmete?			

*) U slučaju, da ne možete odgovoriti na kakvo pitanje, molim da ostavite dotično mjesto prazno. U slučaju, da je priložen odgovor aumijev, izvolite dodati odgovor: upitnik: (7)

*) Ujiena slika na platnu, koštrtu, drvu: fresco; mozek i dr.

*) Razumije se, da dolaze u obzir samo predmeti originalnog (npr. odnog) oblika u predmeti urešeni narodnom ornamentikom.

*) Kako narod zove pojedine dijelove ovog narodnog odijela.

Ime i adresa onoga, koji je arak ispunio (molim čitljivo!)

SMRT DVEH ROJAKOV, UČITELJEV

Ljubljana, dne 3. oktobra 1937 (Agis). Smrt je spet posegla u naše učiteljske vrste in zahtevala dvoje žrtve. V karlovaški bolnici je umrla naš rojak Vladimir Tončić, bivši dolgo- letni šolski upravitelj u Metliki, u naj- lepši moža dobi, star komaj 40 let. Bil je sin istrskoga učitelja. Že z 18 letom je morao na bolno polje, kjer je bil ujet in preživel potem nekaj let u ruskem ujetništvu. Ko se je po vojni vrnil domov je bil obsojen u konfidenciju, nakar je prišel u Jugoslaviju. Dobil je učitelj- sko mjesto in je bil ves čas na šolah u raznih krajin Bele Krajine, najdalje pa u Metliki. Lani je bil premešen u Ve- liko Erpenjo na Hrvaškem, med tem ko se je njegova družina nastanila u Kar- lovcu. Bil je dober učitelj in skrben družinski oče. Za njm žaluje poleg vdo- ve še četvero otrok. Naj počiva u miru, teško prizadetim naše sožalje.

V šmartnem ob Savi, kjer je učitelje- val, je umrla dne 1. oktobra t. l. naš rojak Josip Aničić, šolski upravitelj na tamkašnji osnovni šoli, star komaj 43 let. Po rodu je iz Matulji pri Opaji. Učiteljsko je dovršil u Kastvu, njegove prve slušbe so bile na šolah po raznih krajin u Istri. Po prevaru je morao, kot številni drugi učitelji, čez mejo u Jugo- slaviju. Bil je nanešen nekaj let u Prekmurju, potem pa u Zasavju, kjer je posvetil ves svoj prosti čas prosvetnemu in gospodarskemu napredku tamošnjega ljudstva. Ustanovil je sadjarsko in kme- tijsko podružnico, sodeloval je pri ob- činskem odboru in gasilskem društvu pa tudi pri drugih društvih. V letošnji je- sen je zbolel in je morao na operaciju, po kateri pa so nastopile komplikacije. Prepeljal so ga na dom, kjer je pod- legel pretekli petek. Naj mu bo lahka ze- mlja, prizadetim naše sožalje.

DOBOVOLJCI — KLADIVARJI JUGOSLAVIJE

V krasni luksuzni izdelavi, na naj- boljšem papiru iskano, je izšla u Lju- bljani knjiga, ki nosi naslov »Dobro- voljci — kladivarji Jugoslavije« (1912-1918). Knjiga sta izdali u samozaložbi Okrajni organizaciji Zveze vojnih do- brovoljev kraljevine Jugoslavije u Lju- bljani in Mariboru. Obsega skupno 825 strani ter stane 140 Din. Naroča se pri Okr. organizaciji Zveze voj. dobrovol- jeva u Ljubljani, Kolodvorska ul. Tó je zunanja stran tega dela.

Notrzanja pa zahteva, da se ob njej nekoliko već ustavimo, pri čemer mora- mo seveda, presuenjati vsebino, istra- niti osobne momente vrednikov, ki so u knjigi zaznati, a upoštevati moramo njih velik trud, ki so ga gg. urednici dr. Ernest Turk, Josip Jeras in Rajko Pa- vlin vložili u to ogromno delo. U lepo in povezano celoto se jim je posređilo zbrati številne najbolj pesterne pri- spevke. U knjigi sodelujejo prostovoljci od intelektualceva, pa do delavca in pastirja Dreščeka Julija. Nekateri su prispevali cele pesmice. Vsi pripevki pa so pisa- ni izredno doživljeno, živahno, veselo, na prenosivo prehajajući od veselih uric pa do najvećjih grozot, da drže člove- ka u nekim posebnem notranjem razpo- loženju. Človeku vstaja nova groza in strah pred mislijo, da je človeštvo zopet na poti sličnih velikih in še većih tr- pljenja, ki jih prizadejajo vojne, ujetni- štva, kasarne, jarki... Ta knjiga, ki so jo pisali oni ljudje, ki so šli u vojno z velikimstimi iluzijami, je danes dovolj jasan in dovolj strašen memento vsem, ki se navedušeću za nove pokolje. Po- trebno je, da si je vsi razmisle u roko. Resnica o vojni, ki »spovjeduje moća« kot pravi Mussolini »kot mater mate- rinstvo«, je tu dovolj strašna in doživljeno zajeta in bi dala vsem takim misli u to, ali se ne bi dalo morda najti pot u reševje iz današnjih zagat po drugi po- ti, ki je za človeka čenešja in vsaj ne- koliko lepša. To je gotovo prva misel, ki se porodi svakomu, ki čita tu knjigo.

Knjiga je razdeljena na osam delov. U prvem su sestavki o balkanski vojni, u nadaljnjih pa o svetovni, ki obsegao poglavja o koncu svetovne vojne. Se- stavke spremijajo številne slike, ki predstavljajo najrazličešje događke in prikazujujo najstrašnije prizore z bitk- naših vojakov; med katerimi su zlasti omembe vredni pripevki Viljema Stillegoja, Antona Habeta Sar- doča Adama, Batić Josefa, matere pad- lega u vojni, Batagelja Toneta, Bitenca Toneta, Pivka Ljudevita itd. Knjigo, ki bo zanimala mnoge naših rojakov vsem najtoplije priporočamo in opozarjamo, da bo kmalu na knjižnem trgu zelo redka. (Agis)

JEDNO KASTAVSKO VJENČANJE U ŠESTINAMA.

Zagreb, 5. oktobra. 1937. Na »Belu nedelju«, dne 3. ovoga mjeseca, vjenčali su se u Šestinama Katica Zunderl i Vjekoslav Dukić, učitelj u Sopi. Vjenčanje je obavio župnik dr. Ivan Dukić. Kumovali su književnik Ante Dukić i muzičar Ivan Matetić. Romigov. Po vjenčanju održana je gub- ba u župnom dvoru, u histijskoj sobi, gdje je Ante Starčević često imao sastan- ke i dogovore sa svojim političkim pri- laticima kod tadanjeg župnika Matije Mile- tića.

Opet moramo uskliknuti, da je go- lema šteta, što je na ova »Pitanja« bio slab odaziv. Stoga nije šantel svršio svoj posao prije rata, a poslije rata nije više bilo u Istri a adresata, da se rad nastavlja i završi. No ako se u zborniku o Istri pošlje rata hitelj posla u umjet- nosti, jedini je materijal bio ova knji- žnija, što je bio sabran prije rata, i prof. šantel je u nepriklis učinio naj- bolje što je mogao, kad je prema raspo- loživoj gradji napisao o predmetu svoj sastavak, kojemu je naslov: »Doprinos k gradivu o spomenicima iz područja li- kovne umjetnosti, umjetnog obrta i folkloira u slavenskim predjelima Istre«. Sada se ovdje objavljuje s prvimolom autora.

Kuda sreće, da je na 300 upitnih ara- ka iscrpno odgovorilo 300 izjavitelja! Onda bi šantel bio stekao solidnu orien- taciju za potanko pručavanje potedi- nosti i za sastavak zaokružene studije o predmetu, kojemu je on bio potpuno dostao i u ljubavju sklon. Mjesto toga se morao zadovoliti pustim sredjenjem prvih vijesti iz četrdesetak mjesta, od kojih možda tek polovica predstavlja trajnu vrijednost. U sadašnjim prilika- ma i neprilikama za ovakav studij nije šantelov članak uza svu skromnost svo- ga sadržaja bez cijene i značenja. Evo ga, ali bez ilustracija!

Prof. Saša Šantel — Ljubljana:

DOPRINOS K GRADIVU O SPOMENI- CIMA IZ PODRUČJA LIKOVNE UMJET- NOSTI, UMJETNOG OBRTA I FOLKLO- RE U SLAVENSKIM PREDJELIMA ISTRE

Kad me je bila »Matica Hrvatska« godine 1912 pozvala, da napišem studiju o povijesti naše likovne umjetnosti u Is- tri, bilo mi je odmah tek onda, kad se zadaća može izvesti tek onda, kad se prouče umjetnički spomenici na licu mjesta. Predložio sam stoga, da mi M. H. omogući raspoložbi širom Istre pisma s pitanjima iz područja arhitekture, sil- karstva, vajarstva i pučke umjetnosti. Inteligenti, svećenici, učitelji i dr. — ta- ko sam računao — odgovorit će mi na stavljena pitanja, i to barem toliko is- crpno, da ću moći na temelju sakuplje- nih odgovora sastaviti nacrt za studijs- ka putovanja u one krajeve Istre, gdje se nalaze važnije postojanke gore spome- nutih spomenika. Matica Hrvatska prihvativši moj predlog dala je štampati prema mojem nacrtu nekoliko sto- tina araka s pitanjima, a o ve sam arke rasposao svećenice, učitelje i dru- gima, o kojima sam mogao dobiti pouz- dane adrese. Razaslao sam oko 300 upitnih araka.

No odgovori su dolazili veoma sporo i konačno su sasvim izostali. Svega sam primio 42 odgovora, a nekotji su mi arci bili povrtaeni sasvim prazni i bez ko- mentara.

Medjutim je rad oko priprava za iz- danje knjige »Istra« itd. zapao već prije rata iz razloga meni nepoznatih. Sačuvalo sam skupljeno gradivo u nadi, da ću kasnije opetovanjem pismenih poziva postići bolji uspjeh i tako sre- diti priprave za temeljit studij ovog veleznamljivog predmeta. Ali došao je rat, koji je zaustavio sav započeti rad. Još manje je bilo moguće misliti na na- stavak toga rada u poslijeratno vrije- me i tako sam se našao u velikoj nepri- klis, kad me je eto poslije dvadeset go- dina ponovno zapala zadaća, da napi-šem nešto o likovnoj umjetnosti u našoj Istri! Sve što bih kušao napisati upo- trebišći dosadašnju literaturu o umjet- nosti u Istri, bilo bi nepotpuno te bi u najboljem slučaju moglo biti samo po- navljanje onoga, što su već pisali tudji pisci o nama. Nema baš mnogo te li- terature. Najvažniji tekst predstavljao možda studija Antonia Morassi-a: »Antica pittura popolare nell' Istria«, koja je priopćena u reviji »Le vie d' Italia« XXX. br. 10, okt. 1924. na stranicama 1064-1072. U ovoj studiji opisane su fresko-slikarje naših zanimljivih crkvi- ca u siljeđecom redu:*)

Draguč, crkva sv. Roka. Slikar Antonius padovanski 1537: Sv. tri kra- lja klanjaju se Novorođenom, Biljeg u Egiptu, Žrtvovanje u hramu, Krštenje Isusa, Iskušenje Isusa, Četiri crkvena oca, Apostoli i sveci, Sv. Rok i Navje- štenje.

Buloniga, crkva na groblju, sta- rija od dragučke. U toj se nalaze freske: Muka Isusova, Apostoli, Simboli evan- gelista.

Beram, crkva Majke Božje (»Madona delle Lastre«): Smrtni ples, Poklon sv. triju kraljeva, Isusov život i muka, Sveci, Rad Vincenca iz Kastva 1474.

Žrnjini, crkva sv. Trojstva: Ži- vot Isusov, Sveci (Sredina 16 vijeka).

Žrnjini, crkva sv. Antuna: Život sv. Antuna (Sredina 15 vijeka).

*) Objavljujem ih prema podacima g. dra Fr. Steleja, konservatora u Lju- bljanskom nar. muzeju.

